

انتہرالگو

دین و زندگی دوازدهم

محمد رضایی بقا

درس نامه
سؤال محور

سؤالات
تألیفی

سؤالات
امتحانی

آزمون نیم سال
و پایان سال

پاسخ های
تشریحی

پیشگفتار

تقدیم به پسر عزیزم، آقا علیرضا!

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

«وَأَنْ لَّيْسَ لِلْإِنْسَانِ إِلَّا مَا سَعَى»: «و اینکه برای انسان جز آنچه تلاش کرده [نصیب و بهره‌ای] نیست.»
اثر حاضر، حاصل تلاش فراوان در راستای ارائه مناسب مطالب برای ایجاد حداکثر آمادگی لازم، در هنگام مواجهه دانش‌آموزان با امتحان نهایی دین و زندگی پایه دوازدهم است.
محتوای این کتاب، شامل موارد زیر است:

- ۱ درس‌نامه‌های سؤال‌محور، با چینش و تیپ‌بندی آموزشی و قدم‌به‌قدم با مثال‌های متنوع آموزشی مطابق با سبک امتحان نهایی و بررسی نکات مشابه کتاب درسی
- ۲ بررسی کامل نکات آیات و روایات و اشعار در قالب جدول‌های سه ستونی، شامل متن عربی آیه، ترجمه و پیام‌های جزئی، کلی و ترکیبی
- ۳ پاسخ تشریحی برای همه فعالیت‌های کتاب درسی، تدبّر در قرآن و اندیشه و تحقیق‌های کتاب درسی
- ۴ سؤالات تشریحی مفهومی و تألیفی در انتهای هر درس به سبک امتحان نهایی، شامل انواع سؤالات تدبّر در آیات و احادیث، صحیح یا غلط، چندگزینه‌ای، تعریف اصطلاح، کشف ارتباط، پاسخ کوتاه و تشریحی و سؤالات درک مطلب و ترکیبی
- ۵ یک آزمون در پایان هر درس به همراه بارم نمره با پاسخ تشریحی و کلید تصحیح آزمون به روش امتحان نهایی
- ۶ آزمون‌های نیم‌سال اول و آزمون‌های جامع برای سنجش مهارت و شبیه‌سازی امتحان نهایی و ۵ آزمون منتخب امتحان نهایی سال‌های اخیر به همراه کلید تصحیح امتحان

امید است این اثر تأثیر قابل توجهی در تضمین موفقیت دانش‌آموزان در امتحان نهایی داشته باشد.
در پایان از همکاران عزیزمان در نشر الگو، سرکار خانم ستین مختار مدیر واحد ویراستاری و حروف‌چینی، خانم‌ها سوده زارعی و عاطفه ربیعی برای مطالعه و ویراستاری فنی و خانم‌ها پریا میانجی و زهرا عربی زنجانی برای حروف‌چینی و صفحه‌آرایی کتاب، تشکر و قدردانی می‌نمایم؛ چرا که بدون زحمات و پیگیری‌های آنان، این اثر به نتیجه نمی‌رسید. همچنین از آقای احمد منصوری که زحمت ویراستاری علمی کتاب را تقبل فرمودند، سپاسگزاری می‌نمایم.

«وَالسَّلَامُ عَلَى مَنْ اتَّبَعَ الْهُدَى»

محمد رضایی‌بقا

فهرست

بخش اول: تفکر و اندیشه

درس اول: هستی‌بخش ۳

تمرین‌های پایان درس اول ۱۲

آزمون ۱: شبیه‌ساز نهایی درس اول ۱۸

درس دوم: یگانه‌بی‌همتا ۲۰

تمرین‌های پایان درس دوم ۳۰

آزمون ۲: شبیه‌ساز نهایی درس دوم ۳۵

درس سوم: توحید و سبک زندگی ۳۷

تمرین‌های پایان درس سوم ۴۷

آزمون ۳: شبیه‌ساز نهایی درس سوم ۵۲

درس چهارم: فقط برای تو ۵۴

تمرین‌های پایان درس چهارم ۶۴

آزمون ۴: شبیه‌ساز نهایی درس چهارم ۷۰

درس پنجم: قدرت پرواز ۷۲

تمرین‌های پایان درس پنجم ۸۱

آزمون ۵: شبیه‌ساز نهایی درس پنجم ۸۷

درس ششم: سنت‌های خداوند در زندگی ۸۹

تمرین‌های پایان درس ششم ۱۰۱

آزمون ۶: شبیه‌ساز نهایی درس ششم ۱۰۸

آزمون‌های نیم‌سال اول

آزمون ۷: نیم‌سال اول ۱ ۱۱۰

آزمون ۸: نیم‌سال اول ۲ ۱۱۲

آزمون ۹: نیم‌سال اول ۳ ۱۱۳

بخش دوم: در مسیر

درس هفتم: بازگشت ۱۱۶

تمرین‌های پایان درس هفتم ۱۲۶

آزمون ۱۰: شبیه‌ساز نهایی درس هفتم ۱۳۲

درس هشتم: زندگی در دنیای امروز و عمل به احکام الهی ۱۳۴

تمرین‌های پایان درس هشتم ۱۴۵

آزمون ۱۱: شبیه‌ساز نهایی درس هشتم ۱۵۲

درس نهم: پایه‌های استوار ۱۵۴

تمرین‌های پایان درس نهم ۱۶۵

آزمون ۱۲: شبیه‌ساز نهایی درس نهم ۱۷۰

درس دهم: تمدن جدید و مسئولیت ما ۱۷۲

تمرین‌های پایان درس دهم ۱۸۳

آزمون ۱۳: شبیه‌ساز نهایی درس دهم ۱۸۹

آزمون‌های جامع

آزمون ۱۴: جامع شبیه‌ساز ۱ ۱۹۱

آزمون ۱۵: جامع شبیه‌ساز ۲ ۱۹۳

آزمون ۱۶: جامع شبیه‌ساز ۳ ۱۹۵

آزمون ۱۷: جامع شبیه‌ساز ۴ ۱۹۶

آزمون ۱۸: امتحان نهایی خرداد ۱۴۰۳ ۱۹۸

آزمون ۱۹: امتحان نهایی شهریور ۱۴۰۳ ۲۰۰

آزمون ۲۰: امتحان نهایی دی ۱۴۰۳ ۲۰۲

آزمون ۲۱: امتحان نهایی اردیبهشت ۱۴۰۴ ۲۰۳

آزمون ۲۲: امتحان نهایی شهریور ۱۴۰۴ ۲۰۵

پاسخ‌های تشریحی

پاسخ‌های تشریحی ۲۱۰

درس اول

هستی‌بخش (پدیدآورنده بی‌نیاز = توحید در خالقیت)

❖ آیا تاکنون برایتان پیش آمده است که در فضایی آرام نشسته و به دور از هیجان و هیاهوی زندگی دربارهٔ این جهان پر جنب‌وجوش تفکر کرده باشید؟
تفکر دربارهٔ جهان دوردست، یعنی آسمان بی‌کران با کهکشان‌ها، منظومه‌ها، خورشید و سیارگان، و تفکر دربارهٔ همین جهان نزدیک، یعنی زمین با جنگل‌ها، دریاها، بیابان‌ها، جانوران، گیاهان و گل‌های زیبایش.

❖ آیا هرگز دربارهٔ آغاز (مبدأ) و پایان (معاد) این هستی پهناور فکر کرده‌اید؟ به راستی این میلیاردها میلیارد کهکشان و ستاره و سیاره، با میلیاردها موجود متنوع از کجا آمده‌اند؟ موجودات جهان، هستی خود را وامدار (= مدیون = وابسته به = نیازمند = فقیر = پدیده) چه کسی هستند؟! (پاسخ در آیه «أَنْتُمْ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ وَاللَّهُ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ»: «شما نیازمندان به خدا هستید و خدا تنها بی‌نیاز ستوده است». لازمهٔ پاسخ دادن به این سؤال، تفکر دربارهٔ آغاز و پایان هستی است.)

نیازمندی جهان به خدا در پیدایش (= لحظهٔ نخست خلق شدن)

انواع شناخت و معرفت نسبت به خداوند

❶ شناخت اولیه: هر کدام از ما، براساس فطرت خویش (سرشت خداآشنا)، خدا را می‌یابیم و حضورش را درک می‌کنیم. به روشنی می‌دانیم در جهانی زندگی می‌کنیم که آفریننده‌ای حکیم (هدفمند) آن را هدایت و پشتیبانی (ربوبیت: درس ۲) می‌کند و به موجودات مدد می‌رساند. (امداد عام الهی: درس ۶)

❷ معرفت عمیق‌تر: با وجود این شناخت اولیه (فطری)، قرآن کریم ما را به معرفت عمیق‌تر دربارهٔ خداوند فرامی‌خواند و راه‌های گوناگونی را برای درک وجود او و نیز شناخت صفات و افعال او به ما نشان می‌دهد. یکی از این راه‌ها، تفکر دربارهٔ نیازمند بودن جهان، در پیدایش خود، به آفریننده است.

تکرار و تمرین

- ❶ صحیح / غلط الف) شناخت اولیه نسبت به خدا، همان درک وجود خدا و صفات و افعال اوست.
- ب) آنگاه که به آرامی به تفکر دربارهٔ جهان دوردست و جهان نزدیک بنشینیم، درمی‌یابیم که موجودات جهان، هستی خود را از خدا یافته‌اند.
- ❷ پاسخ کوتاه قرآن کریم برای درک معرفت عمیق‌تر نسبت به خدا چه راهی نشان می‌دهد؟
- ❸ کشف ارتباط هر یک از موارد ستون سمت راست با کدام‌یک از موارد ستون سمت چپ ارتباط دارد؟ (یک مورد در ستون سمت چپ اضافی است.)

الف) به روشنی درمی‌یابیم که جهان دارای آفریننده‌ای حکیم است.	۱) ویژگی پدیده
ب) با تفکر دربارهٔ نیازمندی جهان در پیدایش به آفریننده به درک صفات و افعال خدا می‌رسیم.	۲) شناخت اولیه
	۳) معرفت عمیق

(خرداد ۱۴۰۳)

❷ دوگزینه‌ای منظور از شناخت اولیهٔ خداوند، کدام گزینه است؟

- ۱) تفکر دربارهٔ نیازمند بودن جهان به خدا در پیدایش
- ۲) درک حضور خدا براساس فطرت خویش

پاسخ

۱- الف) غلط (درک وجود، صفات و افعال خدا، معرفت عمیق‌تر نسبت به اوست، نه شناخت اولیه.)

ب) صحیح

۲- تفکر دربارهٔ نیازمند بودن جهان، در پیدایش خود به آفریننده

۳- الف) ۲

۴- گزینهٔ ۲)

بیان راه استدلال نیازمندی جهان به خدا در پیدایش به شرح زیر است:

❖ مقدمهٔ ۱: اگر به خود نظر کنیم، خود را پدیده‌ای می‌یابیم که وجود و هستی‌مان از خودمان نیست. در اشیای پیرامون نیز که بیندیشیم، آن‌ها را همین‌گونه می‌بینیم، حیوانات، گیاهان، جمادات (اشیا)، زمین، ستاره‌ها و کهکشان‌ها، همه را پدیده‌هایی می‌یابیم که وجودشان از خودشان نبوده و نیست. (وابسته = متکی به خود = ممکن‌الوجود)

❖ مقدمهٔ ۲: پدیده‌ها که وجودشان از خودشان نیست، برای موجود شدن نیازمند به پدیدآورنده‌ای هستند که

❶ خودش پدیده نباشد، بلکه ❷ وجودش از خودش باشد. (مستقل = غیرمتکی به خود = واجب‌الوجود)

همان‌طور که چیزهایی که شیرین نیستند، برای شیرین شدن نیازمند به چیزی هستند که خودش (ذاتاً) شیرین باشد.

عبدالرحمان جامی این معنا را در دو بیت چنین بیان می کند:

پیامها	شعر، جامی
پدیده، نیازمند پدیدآورنده ای بی نیاز است.	«ذات نیافته از هستی، بخش چون تواند که بود هستی بخش»
پدیده ها، نیازمند پدیدآورنده هستند و خودشان نمی توانند هستی بخش باشند.	خشک ابری که بود ز آب تهی ناید از وی صفت آب دهی»

❖ آری در آفرینش نیز، یک موجود فقط در (چه) صورتی در وجود خود نیازمند به دیگری نیست (؟) که خودش ذاتاً موجود باشد. (قائم بالذات) در این صورت چنین چیزی دیگر پدیده نیست و نیاز به پدیدآورنده نخواهد داشت. (بی نیاز = غنی = صمد: درس ۲) همواره بوده است و همواره خواهد بود. (ازلی و ابدی) نتیجه با توجه به دو مقدمه فوق می توانیم نتیجه بگیریم که ما و همه پدیده های جهان، در پدید آمدن و هست شدن خود به آفریننده ای نیازمندیم که خودش پدیده نباشد و ۲ سرچشمه هستی (خالق) باشد. این وجود برتر و متعالی «خدا» نامیده می شود. (تعریف اصطلاح «خدا»)

تفکر در متن

❖ توضیحات صفحه قبل را به صورت یک استدلال (نیازمندی جهان به خدا در پیدایش)، به طور خلاصه بنویسید.

مقدمه اول: ما و این جهان پدیده هایی هستیم که وجود و هستی مان از خودمان نبوده و نیست.

مقدمه دوم: موجوداتی که پدیده اند، نیازمند پدیدآورنده ای هستند که خودش پدیده نباشد، بلکه وجودش از خودش باشد.

نتیجه: ما و این جهان، نیازمند آفریننده ای هستیم که خودش پدیده نباشد و سرچشمه هستی باشد و خدا نام دارد.

نکته وجه تمایز مقدمه دوم نسبت به مقدمه اول، وجود «پدیدآورنده» یا یکی از ویژگی های آن یا اشاره ای به آن در جمله است. مثال ۱: «موجود غیر متکی به خود»: مقدمه اول مثال ۲: «موجود متکی به غیر خود»: مقدمه دوم

تکرار و تمرین

- ۱ صحیح / غلط الف) یک موجود فقط در صورتی نیازمند به دیگری نیست که خودش ذاتاً موجود باشد. (شهریور ۹۹)
- ۲ ب) هر وجودی نیازمند پدیدآورنده است. (شهریور ۱۴۰۲)
- ۳ پاسخ کوتاه الف) پدیده هایی که وجودشان از خودشان نیست برای موجود شدن نیازمند به چه چیزی هستند؟ (شهریور ۱۴۰۰ انسانی)
- ۴ ب) یک موجود در چه صورتی، در وجود خود نیازمند به دیگری نیست؟ (دی ۹۹ انسانی)
- ۵ ج) با توجه به استدلال نیازمندی جهان به خداوند در پیدایش، از بیت «خشک ابری که بود ز آب تهی / ناید از وی صفت آب دهی» چه مفهومی برداشت می شود؟ (شهریور ۱۴۰۲)
- ۶ د) در چه صورتی، وجودی همواره بوده و خواهد بود؟ (دی ۱۴۰۲)
- ۷ تعریف اصطلاح «پدیده»: (شهریور ۱۴۰۲ انسانی)
- ۸ پاسخ تشریحی نیازمندی جهان به خدا در پیدایش را با دو مقدمه و یک نتیجه استدلال نمایید. (خرداد ۱۴۰۱)
- ۹ چهارگزینه ای از بیت زیر، کدام مفهوم دریافت می شود؟
- ۱۰ «ذات نیافته از هستی، بخش / چون تواند که بود هستی بخش»
- ۱۱ انسان و موجودات جهان پدیده هایی هستند که قبلاً نبودند و بعد موجود شدند.
- ۱۲ نیازمندی وجودی همه مخلوقات به خداوند، فقط در مرحله به وجود آمدن می باشد.
- ۱۳ هر پدیده ای که وجودش از خودش نباشد، برای موجود شدن نیازمند به دیگری است.
- ۱۴ اگر موجودی ذات و حقیقتش مساوی با موجود بودن باشد، این موجود به آفریننده نیاز دارد.

پاسخ

- ۱- الف) صحیح (ب) غلط (هر پدیده ای نیازمند پدیدآورنده است.)
- ۲- الف) پدیدآورنده ای که خودش پدیده نباشد، بلکه وجودش از خودش باشد. (ب) خودش ذاتاً موجود باشد.
- ۳- ج) یک پدیده نیازمند پدیدآورنده است و خودش نمی تواند هستی بخش باشد.
- ۴- د) خودش ذاتاً موجود باشد / پدیده نباشد / پدیدآورنده باشد.
- ۵- پدیده موجودی است که وجودش از خودش نیست و نیازمند به پدیدآورنده است.
- ۶- مقدمه اول: اگر به خود و اشیای پیرامون خود نگاه کنیم درمی یابیم که وجود و هستی ما از ما نیست و همه پدیده ایم.
- ۷- مقدمه دوم: پدیده ها که وجودشان از خودشان نباشد برای موجود شدن نیازمند به پدیدآورنده ای هستند که خودش پدیده نباشد، بلکه وجودش از خودش باشد.

نتیجه: با دو مقدمه فوق می‌توانیم نتیجه بگیریم که ما و همه پدیده‌های جهان در پدید آمدن و هست شدن خود به آفریننده‌ای نیازمندیم که خودش پدیده نباشد و سرچشمه هستی باشد. این وجود برتر و متعالی «خدا» نامیده می‌شود.

۵- گزینه (۳) - بیت «ذات نایافته از هستی، بخش/ چون تواند که بود هستی‌بخش» به مقدمه دوم استدلال نیازمندی جهان به خدا در پیدایش اشاره دارد که می‌گوید: پدیده، نیازمند پدیدآورنده‌ای است که خودش پدیده نباشد، بلکه وجودش از خودش باشد. دقت کنید که گزینه (۱) فقط به مقدمه اول اشاره دارد و گزینه (۲)، چون نیازمندی وجودی همه مخلوقات به خداوند، هم در مرحله به وجود آمدن و هم در مرحله بقاست، نادرست است و گزینه (۴)، چون اگر موجودی ذات و حقیقتش مساوی با موجود بودن باشد، این موجود به آفریننده نیاز ندارد، نادرست است. (معارف ۱۴۰۰)

نیازمندی جهان به خدا در بقا (= ماندن)

شما حتماً نام **مسجد گوهرشاد** را که در **جوار حرم مطهر امام رضا (ع)** است، شنیده‌اید. شاید بارها آن را دیده و در آن نماز خوانده‌اید. این مسجد یکی از شاهکارهای هنر ایرانی بازمانده از دوره تیموریان است و جاذبه زیادی برای گردشگران و زائران دارد.

این مسجد باشکوه همچنان باقی است، اما از معمار و بتا و کارگرانی که با عشق و هنر بنا کرده‌اند خبری نیست. (فانی) **آیا رابطه خدا با جهان** (نیازمندی در بقا) نیز مانند **رابطه بتا با مسجد** (عدم نیاز در بقا) است؟ (خیر)

اگر اندکی دقت کنیم، در می‌یابیم که یک **تفاوت بنیادین** (اساسی) میان این دو رابطه وجود دارد. مسجد گوهرشاد از مصالح ساختمانی مانند خاک و سنگ و گچ و چوب و کاشی و ... تشکیل شده که هیچ کدام از آن‌ها را **بتا به وجود نیاورده** است. (عدم نیاز مصالح در پیدایش به بتا)

هر یک از این مصالح نیز خواصی دارند که **بتا آن را ایجاد نمی‌کند**. (عدم نیاز خواص مصالح در پیدایش به بتا)

بتا نه چسبندگی گچ را ایجاد می‌کند و نه سختی و استحکام سنگ را؛ به عبارت دیگر بتا نه اجزای ساختمان را پدیدآورده و نه خواص آن اجرا را. کار بتا فقط **جابه‌جا کردن مواد و چینش آن‌ها** است. (بتا فقط ناظم و صانع است، نه خالق) اما خداوند، **خالق سنگ و گچ و چوب**، و خواص آن‌ها و حتی **خالق خود بتا** است. (نیازمندی مصالح و خواص و بتا در پیدایش به خدا)

بر این اساس وجود بتا و نیز وجود مصالح و خواص آن‌ها، همه **وابسته به خداست** (آیه «الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ») و خداوند هر لحظه اراده کند، آن‌ها از بین می‌روند و ساختمان متلاشی می‌شود. (نیازمندی در بقا)

به همین جهت، جهان **همواره و در هر آن** به خداوند نیازمند است و این نیاز هیچگاه قطع یا کم نمی‌شود. (نیاز دائمی و پیوسته در بقا)

به عنوان مثال می‌توان گفت که رابطه خداوند با جهان، **تا حدی** (نسبی) شبیه **رابطه مولد برق** (غنی) با **جریان برق** (بی‌نیاز) است. همین‌که مولد متوقف شود، جریان برق هم قطع می‌گردد و لامپ‌های متصل به آن نیز خاموش می‌شود. (نیازمندی در بقا)

بنابراین، مسجد با ساخته شدن (پیدایش)، از بتا (در بقا) بی‌نیاز می‌شود، اما موجودات چنین نیستند و پس از پیدایش (در بقا) نیز همچنان، **مانند لحظه نخست خلق شدن** (پیدایش)، به خداوند نیازمند هستند. (یکسانی نیاز در پیدایش و بقا به خدا) از این‌رو دائماً با زبان حال، به پیشگاه الهی **عرض نیاز** می‌کنند. (آیه «يَسْأَلُ»: درخواست پیوسته از خدا)

زبان حال موجودات را مولوی این‌گونه بیان می‌کند:

شعر، مولوی	پیام‌ها
«ما چو نایم و نوا در ما ز توست	ما چو کوهیم و صدا در ما ز توست
ما که باشیم ای تو ما را جان جان	تا که ما باشیم با تو در میان
ما عدم‌هاییم و هستی‌های ما	تو وجود مطلق، فانی نما
ما همه شیران ولی شیر عَلم	حمله‌مان از باد باشد دم‌بدم»
	نیاز لحظه به لحظه مخلوقات به خدا

تکرار و تمرین

- صحيح / غلط الف) رابطه خداوند با انسان مانند رابطه مسجد با سازنده آن است که قطع نمی‌شود. (ب) میزان نیازمندی موجودات به خدا در لحظه نخست خلق شدن و پس از پیدایش تغییری نمی‌کند. (ج) زبان حال دائمی موجودات، عرض نیاز به خداوند هم در مرحله پیدایش و هم در مرحله بقاست. (د) ۹۸
- پاسخ کوتاه اینکه موجودات همواره و در هر آن به خدا نیازمند هستند و این نیاز هیچ‌گاه قطع یا کم نمی‌شود، بیانگر کدام مرتبه از نیازمندی آن‌ها به خداست؟
- دوگزینه‌ای رابطه خداوند با جهان را تا حدی می‌توان، به چه چیزی تشبیه نمود؟ (۱) ساعت‌ساز و ساعت (۲) مولد برق با جریان برق (پاسخ تشریحی تفاوت بنیادین میان رابطه نیاز جهان به خدا با رابطه نیاز ساختمان به بتا را بنویسید. (شهریور ۱۴۰۰)

۵ چهارگزینه‌ای مفهوم نیازمندی مخلوقات به خداوند متعال در هر آن، در کدام بیت، بیان شده است؟

- ۱) دلی کز معرفت نور و صفا دید / به هر چیزی که دید، اول خدا دید
- ۲) ذات نایافته از هستی، بخش / چون تواند که بود هستی بخش
- ۳) ما چو ناییم و نوا در ما ز توست / ما چو کوهیم و صدا در ما ز توست
- ۴) خشک ابری که بود ز آب تهی / ناید از وی صفت آبدی

یاسخ

۱- الف) غلط (رابطه مسجد با سازنده آن پس از ساختن، قطع می‌شود). ب) صحیح ج) صحیح

۲- نیازمندی در بقا

۳- گزینه (۲)

۴- بناً اجزای ساختمان و خواص آن‌ها را به وجود نیاورده است و کار او فقط جابه‌جایی مواد و چینش آن‌ها در کنار هم بوده است. اما خداوند خالق مصالح و خواص آن‌ها و حتی خالق خود بتاست. بنابراین، مسجد با ساخته شدن از بتا بی‌نیاز می‌شود اما موجودات چنین نیستند و پس از پیدایش، همچنان مانند لحظه نخست خلق شدن به خدا نیازمند هستند.

۵- گزینه (۳) (خارج ۹۸ با تغییر)

تدبّر در قرآن

در آیات زیر تدبّر کنید و به سؤالات پاسخ دهید:

پیام‌ها	ترجمه	فاطر، ۱۵
خطاب عام (در مکه)	ای مردم	﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ﴾
نیازمندی در پیدایش و بقا به خدا	شما به خداوند نیازمند هستید	﴿أَنْتُمْ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ﴾
مرتبط با آیه ﴿اللَّهُ الصَّمَدُ﴾: درس ۲	و خدا است که [تنها] بی‌نیاز ستوده است.	﴿وَاللَّهُ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ﴾

پیام‌ها	ترجمه	رحمان، ۲۹
عرض نیاز دائمی موجودات به خدا	هر آنچه در آسمان‌ها و زمین است، پیوسته از او درخواست می‌کند.	﴿يَسْأَلُهُ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ﴾
هستی بخشی و تدبیرگری خدا	او همواره دست اندرکار امری است.	﴿كُلُّ يَوْمٍ هُوَ فِي شَأْنٍ﴾

نکته فعل مضارع، دلالت بر حال و آینده دارد. بنابراین بیانگر تداوم و استمرار یک کار است.

مثال ۱: «يَسْأَلُهُ»: پیوسته از او درخواست می‌کنند. مثال ۲: «يَعِيشُ»: زندگی و عمر طولانی دارد. (درس ۶)

سؤال فکر می‌کنید چرا موجودات پیوسته از خداوند درخواست دارند؟

پاسخ زیرا موجودات، در وجود خود همواره به خداوند نیازمند هستند.

سؤال نیاز انسان به خدا شامل چه چیزهایی می‌شود؟

پاسخ نیازمندی در پیدایش و بقا (در همه شئون زندگی به خداوند نیازمند هستیم).

سؤال منظور از اینکه خداوند هر لحظه دست اندرکار امری است، چیست؟

پاسخ یعنی خداوند دائماً به موجودات، هستی بخشی و فیض رسانی و تدبیرگری می‌کند. (اشاره به توحید در خالقیت و ربوبیت: درس ۲)

تکرار و تمرین

۱ آیات و احادیث الف) با توجه به آیه ﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ أَنْتُمْ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ وَاللَّهُ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ﴾ نیاز انسان به خدا شامل چه چیزهایی می‌شود؟ (خرداد ۹۹)

ب) طبق آیه ﴿يَسْأَلُهُ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ كُلُّ يَوْمٍ هُوَ فِي شَأْنٍ﴾، علت اینکه خداوند هر لحظه دست اندرکار امری است، چیست؟

۲ دوگزینه‌ای پاسخ این پرسش که «موجودات، هستی خود را وامدار چه کسی هستند؟» در کدام عبارت قرآنی نهفته است؟

۱) ﴿كُلُّ يَوْمٍ هُوَ فِي شَأْنٍ﴾ ۲) ﴿أَنْتُمْ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ﴾

۳ چهارگزینه‌ای کدام آیه شریفه علت اینکه «موجودات پیوسته از خداوند درخواست دارند.» را بیان می‌کند؟

۱) ﴿أَنْتُمْ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ﴾ ۲) ﴿يَسْأَلُهُ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ﴾

۳) ﴿كُلُّ يَوْمٍ هُوَ فِي شَأْنٍ﴾ ۴) ﴿قُلْ مَنْ رَبُّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ﴾

۴ چهارگزینه‌ای بیت زیر با کدام عبارت هم‌مفهوم است؟

«ما چو نایم و نوا در ما ز توست ما چو کوهیم و صدا در ما ز توست»

- (۱) «اللهم لا تكلني إلى نفسي طرفة عين أبداً»
 (۲) «قُلْ إِنَّمَا أَعْطُكُمْ بِوَاحِدَةٍ أَنْ تَقُومُوا لِلَّهِ مِثْلَ خِزْفَةٍ»
 (۳) «يَا أَيُّهَا النَّاسُ أَنْتُمُ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ وَاللَّهُ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ»
 (۴) «قُلْ مَنْ رَبُّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ قُلِ اللَّهُ قُلِ أَفَاتَّخَذْتُمْ مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ»

۵ چهارگزینه‌ای کدام بیت را می‌توان به عنوان تمثیلی گویا از مفهوم مندرج در آیه شریفه «يَا أَيُّهَا النَّاسُ أَنْتُمُ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ وَاللَّهُ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ» ارائه نمود؟

- (۱) به صحرا بنگرم صحرا تو بینم / به دریا بنگرم دریا تو بینم
 (۲) خشک ابری که بود ز آب تهی / ناید از وی صفت آب‌دهی
 (۳) نظیر دوست ندیدم، اگر چه از مه و مهر / نهادم آینه‌ها در مقابل رخ دوست
 (۴) مهر رخسار تو می‌تابد ز ذرات جهان / هر دو عالم پر ز نور و دیده نابینا چه سود

یاسخ

- ۱- الف) نیاز در پیدایش و بقا
 ۲- گزینه (۲)
 ۳- گزینه (۱) - علت درخواست پیوسته موجودات از خداوند، نیازمندی به اوست که در عبارت قرآنی «انتم الفقراء الى الله» تجلی یافته است. (ریاضی ۱۴۰۱)
 ۴- گزینه (۳) (تجربی ۱۴۰۱)
 ۵- گزینه (۲) (ریاضی ۱۴۰۰)

آگاهی، سرچشمه بندگی

- ۱ انسان‌های ناآگاه (غافل) نسبت به نیاز دائمی (آیه «يَسْأَلُكَ» انسان به خداوند، بی‌توجه‌اند.
 ۲ اما انسان‌های آگاه (عارف) دائماً سایه لطف و رحمت خدا را احساس می‌کنند و خود را نیازمند عنایات پیوسته او می‌دانند.
 هرچه معرفت انسان به خود و رابطه‌اش با خدا بیشتر شود، ۱ نیاز به او را بیشتر احساس و ۲ ناتوانی و بندگی خود را بیشتر ابراز می‌کند.
 افزایش خودشناسی ← درک بیشتر فقر و نیاز ← افزایش بندگی ← (دعای «اللهم لا تكلني»)
 (معرفت و آگاهی) (آیات «الفقراء» - «يَسْأَلُكَ» (عبودیت = توحید عملی: درس ۳)
 برای همین (خودشناسی و معرفت) است که پیامبر گرامی ما، با آن مقام و منزلت خود در پیشگاه الهی، عاجزانه (درک فقر و نیاز) از خداوند می‌خواهد (دعا و بندگی) که
 ۱ برای یک لحظه هم، لطف و رحمت خاصش را از او نگیرد و ۲ او را به حال خود واگذار نکند:

پیام‌ها	ترجمه	دعای پیامبر (ص)
توکل بر خدا، نه بر نفس اماره	خدایا هیچگاه مرا به خودم وا نگذار	«اللهم لا تكلني إلى نفسي
ثمره درک نیاز دائمی به خدا (توحید عملی: درس ۳)	چشم به هم‌زدنی.	طرفة عين أبداً»

تکرار و تمرین

- ۱ آیات و احادیث خواسته پیامبر (ص) در دعای «اللهم لا تكلني إلى نفسي طرفة عين أبداً» از خدا چیست؟
 ۲ صحیح / غلط هر چه معرفت انسان به خود و رابطه‌اش با خداوند بیشتر شود، احساس نیاز به خداوند نیز بیشتر می‌گردد. (دی ۱۴۰۱)
 ۳ پاسخ کوتاه الف) چرا پیامبر اسلام (ص) عاجزانه از خداوند می‌خواهد که او را به حال خود واگذار نکند؟ (خرداد ۹۹)
 ب) ثمره درک نیازمندی به خدای بی‌نیاز چیست؟
 ج) سرچشمه بندگی چیست؟
 ۴ چهارگزینه‌ای این درخواست که «لا تكلني إلى نفسي طرفة عين أبداً» ثمره فهم کدام مسئله است؟
 ۱ آفرینش همه تنبیه خداوند دل است / دل ندارد که ندارد به خداوند اقرار
 ۲ به صحرا بنگرم صحرا تو بینم / به دریا بنگرم دریا تو بینم
 ۳ دلی کز معرفت نور و صفا دید / به هر چیزی که دید اول خدا دید
 ۴ ما همه شیران ولی شیر علم / حمله‌مان از باد باشد دم‌به‌دم
 ۵ چهارگزینه‌ای اکنون که می‌دانیم «ما همه شیران ولی شیر علم / حمله‌مان از باد باشد دم‌به‌دم» شایسته است، چگونه دعا کنیم؟
 ۱ «إِنَّ صَلَاتِي وَنُسُكِي وَمَحْيَايَ وَمَمَاتِي لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ»
 ۲ «رَبِّ ارْجِعُونِ لَعَلِّي أَعْمَلُ صَالِحاً فِيمَا تَرَكْتُ»
 ۳ «اللهم لا تكلني إلى نفسي طرفة عين أبداً»
 ۴ «اللهم اعلم حيث يجعل رسالته»

درس اول

تمرین‌های پایان درس

الف) آیات و احادیث

- ۱ با تدبیر در آیه شریفه ﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ أَنْتُمُ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ وَاللَّهُ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ﴾ به پرسش‌های زیر پاسخ دهید:
(الف) نیاز انسان به خداوند، شامل چه چیزهایی می‌شود؟
(ب) چرا خداوند می‌تواند نیاز انسان و هر موجود دیگری را برطرف کند؟
(ج) پیام آیه را بنویسید.
(د) قرآن کریم، خداوند را با صفت و مخلوقات را با صفت نام برده است.
(دی ۹۷، خرداد ۹۹ انسانی و تدبیر در قرآن صفحه ۱۰ کتاب درسی)
(تدبیر در قرآن صفحه ۱۰ کتاب درسی)
(شهریور و دی ۹۰)
(خرداد ۹۲)
- ۲ بر اساس عبارت قرآنی ﴿أَنْتُمْ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ وَاللَّهُ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ﴾ به سؤالات زیر پاسخ دهید:
(الف) موجودات، هستی خود را وامدارِ خدایی با چه ویژگی‌هایی هستند؟
(ب) این عبارت خطاب به کدام افراد است؟
(۱) ﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ﴾
(۲) ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا﴾
(الف) چرا موجودات پیوسته از خداوند درخواست و نیاز دارند؟
(ب) چرا خداوند هر لحظه دست‌اندرکار امری است؟
(ج) منظور از این‌که خداوند هر لحظه دست‌اندر کار امری است، چیست؟
(۳) بر اساس آیه مبارکه ﴿يَسْأَلُهُ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ كُلُّ يَوْمٍ هُوَ فِي شَأْنٍ﴾ به سؤالات زیر پاسخ دهید:
(الف) چرا موجودات پیوسته از خداوند درخواست و نیاز دارند؟
(ب) چرا خداوند هر لحظه دست‌اندرکار امری است؟
(ج) منظور از این‌که خداوند هر لحظه دست‌اندر کار امری است، چیست؟
(۴) در آیه کریمه ﴿اللَّهُ نُورُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ﴾ رابطه میان خداوند و جهان هستی با چه کلمه‌ای بیان شده است و در مورد خداوند به چه معنایی است؟
(خرداد و دی ۹۳)
- ۵ پیام حدیث شریف پیامبر (ص) که فرمود: «أَفْضَلُ الْعِبَادَةِ إِدْمَانُ التَّفَكُّرِ فِي اللَّهِ وَفِي قُدْرَتِهِ» را بنویسید.
- ۶ رسول خدا (ص) در دعای «اللَّهُمَّ لَا تَكِلْنِي إِلَى نَفْسِي طَرْفَةَ عَيْنٍ أَبَدًا» چه درخواستی از خداوند دارد؟
- ۷ مقصود امام علی (ع) در حدیث «مَا رَأَيْتُ شَيْئًا إِلَّا وَرَأَيْتُ اللَّهَ قَبْلَهُ وَبَعْدَهُ وَمَعَهُ» از دیدن خدا، قبل و بعد و همراه هر چیزی چیست؟
(مشابه تفکر در حدیث صفحه ۱۲ کتاب درسی)
- ۸ تشویق و منع صورت گرفته در حدیث «تَفَكَّرُوا فِي كُلِّ شَيْءٍ وَلَا تَفَكَّرُوا فِي ذَاتِ اللَّهِ» را به ترتیب بنویسید.
- ۹ چرا رسول خدا (ص) می‌فرماید: «در همه چیز تفکر کنید ولی در ذات خدا تفکر نکنید»؟
- ۱۰ مفهوم اینکه «وجود مصالح و خواص آن‌ها، همه وابسته به خداست» در کدام عبارت قرآنی مؤکد شده است؟
(۱) ﴿كُلُّ يَوْمٍ هُوَ فِي شَأْنٍ﴾
(۲) ﴿أَنْتُمْ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ﴾
(۱۱) با توجه به فرمایش پیامبر اکرم (ص)، «تَفَكَّرُوا فِي كُلِّ شَيْءٍ وَلَا تَفَكَّرُوا فِي ذَاتِ اللَّهِ» انسان از درک کدام مورد ناتوان است؟
(۱) حقیقت خداوند
(۲) صفات خداوند
(دی ۱۴۰۳)
- ۱۲ با توجه به روایت «اللَّهُمَّ لَا تَكِلْنِي إِلَى نَفْسِي طَرْفَةَ عَيْنٍ أَبَدًا»، چه چیزی موجب افزایش بندگی می‌شود؟
- ۱۳ کدام گزینه بیانگر نیازمندی انسان به خداوند است؟
(۱) «اللَّهُمَّ لَا تَكِلْنِي إِلَى نَفْسِي طَرْفَةَ عَيْنٍ أَبَدًا»
(۲) «تَفَكَّرُوا فِي كُلِّ شَيْءٍ وَلَا تَفَكَّرُوا فِي ذَاتِ اللَّهِ»
(دی ۱۴۰۳ انسانی)
(خرداد ۱۴۰۴)
- ۱۴ با توجه به عبارت قرآنی ﴿اللَّهُ نُورُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ...﴾ خداوند نور هستی است، یعنی تمام موجودات خود را از او می‌گیرند.
(خرداد ۱۴۰۲ خارج)

ب) درستی یا نادرستی گزاره‌های زیر را مشخص کنید.

- ۱۵ یک پدیده هم در پیدایش و هم در بقای خود، به خدا نیاز دارد.
(شهریور ۹۶ با اندکی تغییر)
- ۱۶ نیازمندی موجودات به خداوند، منحصر به مرحله به وجود آمدن و پدیدار شدن است.
(تیر و شهریور ۹۰)
- ۱۷ مخلوقات تنها در مرحله بقا به خداوند نیازمند و محتاج‌اند.
(دی ۹۰)
- ۱۸ یک موجود فقط در صورتی برای موجود بودن به دیگری نیازمند نیست که خودش ذاتاً موجود باشد.
(دی ۸۹ و اسفند ۸۷)
- ۱۹ استدلال نیازمندی به خدا در پیدایش نمی‌گوید که هر موجودی نیازمند پدیدآورنده است.

(اسفند ۸۹)

(برگرفته از اندیشه و تحقق صفحه ۱۴ کتاب درسی)

(شهریور ۱۴۰۳)

(شهریور ۱۴۰۳ انسانی)

(خرداد ۱۴۰۴)

۲۰ هر چیزی که وجودش از خودش نباشد، برای موجود بودن نیازمند به دیگری نیست.

۲۱ رابطه خداوند با جهان، کاملاً شبیه رابطه مولد برق با جریان برق است.

۲۲ خداوند مانند نورهایی که از اجسام ناشی می‌شوند و منشأ مادی دارند، نیست.

۲۳ رابطه خداوند با بقای موجودات جهان تا حدی شبیه رابطه ساعت‌ساز و ساعت است.

۲۴ افزایش معرفت انسان به خود، موجب افزایش بندگی خداوند است.

۲۵ درک بیشتر فقر و نیاز انسان به خدا نتیجه افزایش خودشناسی است.

۲۶ «نیازمندی جهان به خداوند»، گاهی قطع یا کم می‌شود.

۲۷ مفهوم بیت «ذات نایافته از هستی، بخش / چون تواند که بود هستی‌بخش»، بیانگر نیازمندی موجودات در بقای خود به خداست.

۲۸ اگر در آغاز و پایان این هستی پهناور بیندیشیم، درک می‌کنیم که این میلیاردها موجود متنوع از کجا آمده‌اند.

۲۹ هریک از ما براساس فطرت خود به درک وجود و صفات خدا دست می‌یابیم.

۳۰ مقدار نیازمندی جهان به خدا پس از پیدایش، مانند مقدار نیازمندی در لحظه نخست خلق شدن است.

۳۱ استدلال نیازمندی به خدا در پیدایش نمی‌گوید که هر موجودی نیازمند به پدیدآورنده است.

❖ (ب) گزینه درست را انتخاب کنید. ❖

۳۲ بیت «دلی کز معرفت نور و صفا دید / به هر چیزی که دید، اول خدا دید» به کدام مفهوم اشاره دارد؟

(۱) خداوند خالق ساخته‌های انسان و حتی خود انسان است.

(۲) آنان که به دقت و تأمل در جهان هستی می‌نگرند، در هر چیزی خدا را مشاهده می‌کنند.

۳۳ از مقایسه نیازمندی موجودات به خدا در پیدایش و بقا به کدام موضوع پی می‌بریم؟

(۱) موجودات پس از پیدایش نیز همچنان، مانند لحظه نخست خلق شدن، به خداوند نیازمند هستند.

(۲) نیاز موجودات به خداوند در لحظه پیدایش، بسیار بیشتر از نیازمندی به خدا در بقاست.

۳۴ میان رابطه بتا با مسجد و رابطه خدا با جهان از نظر نیازمندی در بقا یک وجود دارد.

(۱) تفاوت بنیادین

(۲) تشابه اساسی

۳۵ قرآن کریم، رابطه میان خداوند و جهان هستی را با کلمه‌ای بیان می‌کند که در نظر اول برای ما به دنبال دارد.

(۱) معنای دقیقی

(۲) شگفتی

۳۶ جهان همواره و در هر «آن» به خداوند نیازمند است. این مفهوم بیانگر چیست؟

(۱) صرفاً نیازمندی جهان به خدا در پیدایش

(۲) نیازمندی جهان به خدا در پیدایش و بقا

۳۷ درک بیشتر فقر و نیازمندی انسان به خدا نتیجه چیست؟

(۱) افزایش خودشناسی

(۲) افزایش بندگی

۳۸ از بیت «ما همه شیران ولی شیر علم / حمله‌مان از باد باشد دم‌به‌دم» کدام مفهوم برداشت می‌شود؟

(۱) موجودات به پیشگاه خداوند دائماً عرض نیاز می‌کنند.

(۲) هر پدیده نیازمند پدیدآورنده‌ای است که وجودش از خودش باشد.

۳۹ ظهور اندیشه به کدام صورت خواهد بود؟

(۱) اعمال

(۲) ریشه دواندن در دل

۴۰ رابطه خداوند با جهان را تا حدی می‌توان به چه چیزی تشبیه نمود؟

(۱) معمار و ساختمان

(۲) منبع نور و پرتو نور

۴۱ این مفهوم که «جهان همواره و در هر آن، به خداوند نیازمند است و این نیاز قطع یا کم نمی‌شود» در کدام بیت نهفته است؟

(۱) ما چو ناییم و نوا در ما ز توست / ما چو کوهیم و صدا در ما ز توست

(۲) دلی کز معرفت نور و صفا دید / به هر چیزی که دید، اول خدا دید

۵۱) کدام رابطه می‌تواند میان بندگی، خودشناسی و فقر و نیازمندی ما به خداوند، برقرار باشد؟

- ۱) افزایش بندگی ← افزایش خودشناسی ← درک بیشتر فقر و نیاز
- ۲) افزایش بندگی ← درک بیشتر فقر و نیاز ← افزایش خودشناسی
- ۳) افزایش خودشناسی ← درک بیشتر فقر و نیاز ← افزایش بندگی
- ۴) درک بیشتر فقر و نیاز ← افزایش بندگی ← افزایش خودشناسی

۵۲) در حدیث شریف «تفکروا فی کلّ شیء ولا تفکروا فی ذات الله» پیامبر اکرم (ص) فکر نکردن درباره چه چیزی را توصیه می‌فرمایند و علت آن کدام است؟

- ۱) چیهستی خداوند - چون لازمه شناخت هر چیزی احاطه بر آن است.
- ۲) هستی خداوند - چون لازمه شناخت هر چیزی احاطه بر آن است.
- ۳) چیهستی خداوند - زیرا محدودیت ذهنی و فکری را به همراه خواهد داشت.
- ۴) هستی خداوند - زیرا محدودیت ذهنی و فکری را به همراه خواهد داشت.

۵۳) رابطه «جهان با خداوند» «در بقا» مانند کدام یک از موارد است؟
 ۱) پرتو نور با منبع نور
 ۲) میز با نجار

(شهریور ۱۴۰۳)

❁ (ت) به سؤالات زیر پاسخ کوتاه دهید. ❁

۵۴) چرا پیامبر اکرم (ص) می‌فرماید: «در همه چیز تفکر کنید، اما در ذات خداوند تفکر نکنید»؟

(دی ۹۴)

(شهریور ۹۳ و دی ۹۰ و دی ۹۰ با اندکی تغییر)

۵۵) زمینه‌ساز رسیدن به معرفت عمیق، چیست؟

(شهریور ۹۸ انسانی)

۵۶) چرا نوجوانان و جوانان در معرفت خداوند موفق‌تر هستند؟

(اسفند ۹۰ و دی ۸۹)

۵۷) مخلوقات در چه مرحله‌ای به خداوند نیازمند هستند؟

۵۸) ویژگی‌های پدیدآورنده پدیده‌ها را بیان کنید.

۵۹) نتیجه آگاهی انسان از فقر و نیازمندی‌اش به خدای بی‌نیاز چیست؟

۶۰) با دقت و تأمل در جهان هستی، کدام صفات خدا به عنوان نور هستی را بیشتر می‌بینیم؟

(خرداد ۱۴۰۰ انسانی)

۶۱) در چه صورت خداوند ما را در رسیدن به معرفت عمیق و والا کمک خواهد کرد؟

۶۲) در آفرینش، یک موجود در چه صورتی در وجود خود نیازمند به دیگری نیست؟

۶۳) یکی از راه‌های درک وجود خدا و شناخت صفات و افعال او که قرآن ما را به آن توصیه کرده است، چیست؟

۶۴) شناخت اولیه نسبت به خداوند برای هرکس بر چه اساسی به وجود می‌آید؟

۶۵) مایه طراوت و زیبایی بهار جوانی و شکوفایی استعدادهای انسان چیست؟

۶۶) بیت «به هر جا بنگرم کوه و در و دشت / نشان از قامت رعنا تو بینم»، چه نوع شناختی را نسبت به خداوند، قابل دسترس می‌داند؟

۶۷) هر چیزی در جهان، بیانگر و تجلی و نشانگر چه چیزی است؟

۶۸) در چه صورتی خداوند لذت معرفت عمیق و والای با هر چیز خدا را، دیدن را به انسان خواهد چشانند؟

۶۹) تفاوت بنیادین رابطه بین مصنوعات بشری (مسجد، مدرسه و ...) و سازندگان آنها با رابطه بین جهان آفرینش و خداوند را بنویسید. (شهریور ۱۴۰۳ انسانی)

(خرداد ۱۴۰۴)

۷۰) نیاز انسان به خداوند شامل چه چیزهایی می‌شود؟

(خرداد ۱۴۰۲ خارج)

۷۱) علت نهی پیامبر (ص) در حدیث «در همه چیز تفکر کنید ولی در ذات خداوند تفکر نکنید.» چیست؟

(خرداد ۱۴۰۲ خارج انسانی)

۷۲) پدیده‌هایی که وجودشان از خودشان نیست برای موجود شدن به چه چیزی نیاز دارند؟

❁ (ث) اصطلاحات زیر را تعریف کنید. ❁

۷۳) پدیده:

۷۴) نور:

۷۵) معرفت عمیق و والا به خدا:

۷۶) امور محدود:

۷۷) امور نامحدود:

❖ (ج) کشف ارتباط ❖

۷۸ هر یک از موارد سمت راست با کدام یک از موارد سمت چپ در ارتباط است؟ (یک مورد در سمت چپ اضافی است.)

الف) موضوعاتی که ذهن ما توان و گنجایش فهم چستی و ذات آن‌ها را دارد.	۱) امور نامحدود
ب) اینکه به روشنی درمی‌یابیم که جهان دارای آفریننده‌ای حکیم است.	۲) خدایابی در فطرت
ج) به هر جا بنگرم کوه و در و دشت / نشان از قامت رعنا تو بینم	۳) امور محدود
د) موضوعاتی که نمی‌توانیم چگونگی وجودشان را دریابیم.	۴) معرفت عمیق و والا
	۵) کاربرد نور

۷۹ هر یک از موارد ستون سمت راست با کدام یک از موارد ستون سمت چپ ارتباط دارد؟ (یک مورد در ستون سمت چپ اضافی است.)

الف) به صحرا بنگرم صحرا تو بینم / به دریا بنگرم دریا تو بینم	۱) شناخت اولیه
ب) ما که باشیم ای تو ما را جانِ جان / تا که ما باشیم با تو در میان	۲) معرفتی عمیق‌تر و برتر
ج) ذات نایافته از هستی، بخش / چون تواند که بود هستی‌بخش	۳) خصوصیات پدیده
د) هرکس براساس فطرت خویش خدا را می‌یابد و حضورش را درک می‌کند.	۴) خصوصیات پدیدآورنده
	۵) افزایش خودشناسی

۸۰ هر یک از موارد سمت راست به کدام یک از موارد سمت چپ مرتبط است؟ (یک مورد در سمت چپ اضافی است.)

الف) ما که باشیم ای تو ما را جانِ جان / تا که ما باشیم با تو در میان	۱) نور هستی
ب) خشک ابری که بود ز آب تهی / ناید از وی صفت آب‌دهی	۲) شناخت اولیه
ج) خدا را می‌یابیم و حضورش را درک می‌کنیم.	۳) نیازمندی به خدا در پیدایش
د) قرآن راه‌هایی را برای شناخت صفات و افعال خدا نشان می‌دهد.	۴) نیازمندی به خدا در بقا
	۵) معرفت عمیق‌تر

❖ (ج) به سؤالات زیر پاسخ کامل دهید. ❖

۸۱ چرا نمی‌توانیم به ذات خدا پی ببریم؟ (دی ۹۶)

۸۲ چرا انسان‌ها نمی‌توانند به «ذات و چیستی خداوند متعال» پی ببرند؟ توضیح دهید. (با ذکر استدلال، اثبات کنید که ذات و چیستی خداوند قابل شناخت نیست. چرایی عجز انسان در پی بردن به ذات باری تعالی را تحلیل کنید.) (خرداد ۱۴۰۲، خرداد ۱۴۰۳، انسانی و دی ۱۴۰۲)

۸۳ از چه مقدماتی می‌توان به این نتیجه رسید که «جهان در هستی خود نیازمند به خداست»؟ (اسفند ۹۰)

۸۴ با مقایسه رابطه خداوند با جهان، رابطه مؤلّد برق با جریان برق را شرح دهید. (اسفند ۸۹ با تغییر)

۸۵ با ذکر مثال توضیح دهید چرا هر چیزی که وجودش از خودش نباشد، برای موجود بودن نیازمند به دیگری است. (دی ۸۷)

۸۶ آیا نیازمندی موجودات به خداوند، فقط به مرحله به وجود آمدن اختصاص دارد؟ توضیح دهید. (اسفند ۸۷)

۸۷ نیازمندی جهان به خدا در پیدایش را با ذکر دو مقدمه و یک نتیجه اثبات کنید. (خرداد ۹۸، دی ۹۸، انسانی، خرداد ۱۴۰۱، انسانی و خرداد ۱۴۰۲ خارج)

۸۸ شناخت اولیه همه انسان‌ها از خداوند چگونه است؟

۸۹ مفهوم ابیات «ذات نایافته از هستی، بخش / چون تواند که بود ز آب تهی / ناید از وی صفت آب‌دهی» چیست؟

۹۰ نقش «بنا و معمار» و نقش «خدا» را در ساختن یک مسجد با یکدیگر مقایسه کنید.

۹۱ آگاهی انسان به نیازمندی خود به خداوند، چه ثمره‌ای برای او به دنبال دارد؟

۹۲ رسیدن به معرفت عمیق و والا در چه صورت دشوار و در چه صورت قابل دسترس است؟

۹۳ اهمیت و جایگاه اندیشه را در ذهن و قلب و اعمال انسان تبیین کنید.

۹۴ منظور از معرفت عمیق‌تر درباره خداوند چیست و یکی از راه‌هایی که قرآن انسان را به آن دعوت می‌کند کدام است؟

۹۵ انسان‌های ناآگاه و آگاه را نسبت به درک نیاز به خداوند مقایسه کنید.

۹۶ مفهوم بیت «دلی کز معرفت نور و صفا دید / به هر چیزی که دید، اول خدا دید» درباره رابطه میان خداوند و جهان هستی چیست؟

۹۷ امور محدود را با ذکر مثال توضیح دهید و امکان شناخت آن‌ها را برای انسان بررسی کنید.

آزمون ۲

شبیه‌ساز نهایی درس دوم

شماره صفحات پاسخ: ۲۱۶ تا ۲۱۵

امتحان نهایی: دین و زندگی ۳		رشته: ریاضی فیزیک - علوم تجربی		تألیفی		مدت امتحان: ۸۵ دقیقه											
ردیف	سؤالات						نمره										
	با تدبّر در آیات و حدیث به سؤالات، پاسخ دهید.																
۱	زمینه‌ساز عقیده به مرتبه‌ای از توحید که در آیه ﴿مَا لَهُمْ مِنْ دُونِهِ مِنْ وَلِيٍّ﴾ مورد اشاره قرار گرفته است، کدام مرتبه از توحید است؟						۵/۰										
۲	طبق عبارت قرآنی ﴿إِمْ جَعَلُوا اللَّهَ شُرَكَاءَ خَلَقُوا كَخَلْقِهِ فَتَشَابَهُ الْخَلْقُ عَلَيْهِمْ﴾ در چه صورت جا داشت که مردم در اعتقاد به توحید در شک بیفتند؟						۵/۰										
۳	امام علی (ع) پس از وصف خداوند به «تو همان‌گونه‌ای که من دوست دارم» چه خواسته‌ای را به درگاه خداوند مسئلت دارد؟						۵/۰										
۴	از آیه شریفه ﴿وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ﴾ کدام یک از اعتقادات دینی برداشت می‌شود؟ معنای آن را بنویسید.						۵/۰										
۵	از آیات ﴿اللَّهُ الصَّمَدُ * لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ﴾ چه دلیلی بر این‌که خداوند زاییده نشده است، می‌توان آورد؟						۵/۰										
	درستی یا نادرستی گزاره‌های زیر را با (ص / غ) مشخص نمایید.																
۶	تنها گروهی از مسلمانان که درخواست دعا از والدین را شرک می‌دانند.						۵/۰										
۷	توحید همچون پیکره‌ای در جسم معارف و احکام دین حضور دارد و به آن حیات و معنا می‌بخشد.						۵/۰										
۸	این‌که تنها خداوند حق تصرف در جهان را بر عهده دارد، مربوط به توحید در مالکیت است.						۵/۰										
	گزینه مناسب را انتخاب کنید.																
۹	کدام مورد از آثار گفتن شعار «لا اله الا الله» نیست؟ (۱) تمام احکام و حقوق اسلامی فرد به رسمیت شناخته می‌شود. (۲) همه زندگی فرد مسلمان را در رابطه با دیگران تغییر می‌دهد. (۳) دفاع از حقوق فرد بر دیگر مسلمانان واجب می‌گردد.						۵/۰										
۱۰	این‌که خداوند جهان را اداره می‌کند، به کدام مرتبه از توحید اشاره دارد؟ (۱) توحید در خالقیت (۲) توحید در ولایت (۳) توحید در ربوبیت						۵/۰										
۱۱	اگر کسی معتقد به شرک در خالقیت باشد، آن‌گاه: (۱) معتقد به شرک در مالکیت نیز خواهد بود. (۲) معتقد به شرک در ولایت نیز خواهد بود. (۳) معتقد به شرک در ربوبیت نیز خواهد بود.						۵/۰										
	مفاهیم و اصطلاحات زیر را تعریف کنید.																
۱۲	شرک در مالکیت:						۵/۰										
۱۳	توحید در خالقیت:						۵/۰										
	کشف ارتباط																
۱۴	هر یک از عبارات سمت راست به کدام یک از موارد سمت چپ مربوط است؟ (یک مورد در سمت چپ اضافی است).						۱										
<table><tr><td>الف) گمان این‌که کسی می‌تواند مستقل از خداوند، امور را تدبیر کند.</td><td>۱) شرک در خالقیت</td></tr><tr><td>ب) خدا در فرمانروایی خویش کسی را شریک نمی‌سازد.</td><td>۲) شرک در ربوبیت</td></tr><tr><td>ج) این جهان را چند مبدأ آفریده‌اند.</td><td>۳) توحید در ولایت</td></tr><tr><td>د) دلیل شایسته نبودن غیر از خدا برای سرپرستی</td><td>۴) شرک در ولایت</td></tr><tr><td></td><td>۵) اختیار سود و زیان خود را ندارد.</td></tr></table>							الف) گمان این‌که کسی می‌تواند مستقل از خداوند، امور را تدبیر کند.	۱) شرک در خالقیت	ب) خدا در فرمانروایی خویش کسی را شریک نمی‌سازد.	۲) شرک در ربوبیت	ج) این جهان را چند مبدأ آفریده‌اند.	۳) توحید در ولایت	د) دلیل شایسته نبودن غیر از خدا برای سرپرستی	۴) شرک در ولایت		۵) اختیار سود و زیان خود را ندارد.	
الف) گمان این‌که کسی می‌تواند مستقل از خداوند، امور را تدبیر کند.	۱) شرک در خالقیت																
ب) خدا در فرمانروایی خویش کسی را شریک نمی‌سازد.	۲) شرک در ربوبیت																
ج) این جهان را چند مبدأ آفریده‌اند.	۳) توحید در ولایت																
د) دلیل شایسته نبودن غیر از خدا برای سرپرستی	۴) شرک در ولایت																
	۵) اختیار سود و زیان خود را ندارد.																

ردیف	سؤالات	نمره
	با توجه به متن زیر، به سؤالات پاسخ دهید.	
۱۵	سعید به طور هفتگی در مراسم روضه امام حسین (ع) شرکت می کند و با حاجت خواستن از آن حضرت، به ایشان توسل می جوید. روزی یکی از دوستان مدرسه را به این مراسم دعوت کرد؛ اما دوستش با مطرح نمودن این شبهه که: «آیا درخواست از امام حسین (ع) شرک نیست؟» از شرکت در مراسم امتناع ورزید. سعید پاسخ داد: «مگر درخواست از پزشک یا معلم شرک است؟ واضح است که چنین نیست. پس درخواست از اولیای دین هم شرک نیست.»	۰/۵
۱۶	سعید از کدام نوع رابطه میان پدیده ها در استدلال خود استفاده کرد؟	۱
	شبهه دوست او در چه صورتی وارد است و مصداق شرک می شود؟	
	به سؤالات زیر پاسخ کوتاه دهید.	
۱۷	کدام جریان، بزرگ ترین ضربه را بر اسلام وارد کرد و آن ضربه چه بود؟	۰/۵
۱۸	عقیده به توانایی اولیای دین (ع) در برآوردن حاجات انسان، در چه صورت عین توحید است؟	۰/۵
۱۹	چرا توانایی شفا بخشی پیامبر اکرم (ص) به زمان حیات دنیوی او اختصاص ندارد؟	۰/۵
۲۰	خداوند در قرآن کریم، چه اموری را بر مدار توحید قرار داده است؟	۰/۵
۲۱	اگر خداوند پیامبر اکرم (ص) را ولی انسان ها معرفی می کند، به چه معناست؟	۰/۵
۲۲	کشاورز وقتی خود را با دیگران که در کشت زمین او دخالت نداشته اند، مقایسه می کند، چه نتیجه ای می گیرد؟	۰/۵
۲۳	«ربّ» به چه معناست؟	۰/۵
	به سؤالات زیر، پاسخ کامل و تشریحی دهید.	
۲۴	استدلال کنید چرا خداوند در آفرینش جهان شریکی ندارد.	۱
۲۵	معنای درست و نادرست اجازه خداوند در ولایت چیست؟	۱
۲۶	سه نمونه از عقاید نادرست جریان تکفیری را بیان کنید.	۱/۵
۲۷	اهمیت و اعتبار توحید و یکتاپرستی در دین اسلام را شرح دهید.	۱
۲۸	شرک به چه معناست و انسان مشرک کیست؟	۱
۲۹	چرا خداوند، تنها ربّ هستی است؟	۱
۳۰	باور به توحید در خالقیت، مالکیت، ولایت و ربوبیت چه تأثیری در زندگی ما می گذارد؟	۱
۲۰	موفق باشید.	

آزمون ۲

نیم سال اول ۱

شماره صفحات پاسخ: ۲۲۹ تا ۲۳۰

در بخش آزمون های نیم سال اول، یک امتحان ۲۰ نمره ای و دو امتحان ۱۶ نمره ای قرار داده شده است که طبق سلیقه دبیر شما، ممکن است امتحانی کامل و ۲۰ نمره ای یا امتحانی ۱۶ نمره ای با ۴ نمره قرانت شفاهی برگزار شود.

امتحان نهایی: دین و زندگی ۳		رشته: ریاضی فیزیک - علوم تجربی	تألیفی	مدت امتحان: ۸۵ دقیقه
ردیف	سؤالات			نمره
	با تدبّر در آیات و حدیث به سؤالات، پاسخ دهید.			
۱	آیه مبارکه ﴿اللّٰهُ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ﴾ زمینه ساز پذیرش کدام مرتبه از توحید است؟			۵/۰
۲	آیه ﴿كُلًّا نُمِدُّ هَؤُلَاءِ وَ هَؤُلَاءِ مِنْ عَطَاءِ رَبِّكَ وَ مَا كَانَ عَطَاءُ رَبِّكَ مَحْظُورًا﴾ به کدام سنت الهی اشاره دارد؟			۵/۰
۳	آیه ﴿إِنَّا هَدَيْنَاهُ السَّبِيلَ إِمَّا شَاكِرًا وَ إِمَّا كَفُورًا﴾ به کدام ویژگی انسان اشاره دارد؟			۵/۰
۴	رسول خدا (ص) در حدیث «تَفَكَّرُوا فِي كُلِّ شَيْءٍ وَ لَا تَفَكَّرُوا فِي ذَاتِ اللَّهِ» از تفکر در چه چیزی نهی فرموده اند؟			۵/۰
۵	طبق آیه شریفه ﴿إِنَّ اللَّهَ رَبِّي وَ رَبُّكُمْ فَأَعْبُدُوهُ هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ﴾ خداوند راه راست و درست زندگی را چه چیزی معرفی می کند؟			۵/۰
	درستی یا نادرستی گزاره های زیر را با (ص / غ) مشخص کنید.			
۶	هرکس خالق چیزی باشد، مالک آن نیز هست.			۲۵/۰
۷	موجودات جهان فقط در مرحله پیدایش خود به خدا نیازمند هستند.			۲۵/۰
۸	توحید روح و محور زندگی دینی است.			۲۵/۰
۹	خداوند کارهای نیک را فقط به اندازه خودش پاداش می دهد.			۲۵/۰
۱۰	روزه گرفتن در ماه مبارک رمضان، تنها برای سلامت جسم، فاقد حُسن فاعلی است.			۲۵/۰
۱۱	تسلیم بودن در برابر امیال نفسانی باعث می شود شخص، درونی ناآرام و شخصیتی ناپایدار داشته باشد.			۲۵/۰
	با توجه به متن زیر به سؤالات پاسخ دهید.			
	«مدیر دبیرستان برای اطلاع رسانی امتحانات پایان ترم، به معاونت آموزشی سفارش کرد تا از هریک از دبیران بخواهد که در کلاس های خود، برای آمادگی هرچه بیشتر دانش آموزان تلاش کنند و هرکاری لازم است انجام دهند. معاون مدرسه پس از ابلاغ این موضوع به دبیران، ملاحظه نمود که دبیران دروس فیزیک، شیمی و عربی، آماده سازی دانش آموزان را به شایسته ترین وجه انجام دادند و نتایج این دروس در امتحانات، بهترین نمرات شد.»			
۱۲	یک رابطه طولی میان علل تأثیرگذار در برگزاری امتحانات بیابید.			۵/۰
۱۳	یک رابطه عرضی میان عوامل تأثیرگذار در آمادگی برای امتحانات پیدا کنید.			۵/۰
	به سؤالات زیر پاسخ کوتاه دهید.			
۱۴	چرا نوجوانان و جوانان در دسترسی به معرفت عمیق به خدا موفق تر هستند؟			۵/۰
۱۵	اگر کسی معتقد باشد که علاوه بر خدا و در کنار او دیگران نیز مالک بخشی از جهان هستند، دچار چه نوع شرکی شده است؟			۵/۰
۱۶	اینکه انجام دهنده کار دارای تبت الهی باشد، بیانگر کدام یک از اقسام حُسن عمل است؟			۵/۰
۱۷	اصطلاح قرآنی «قضا» به چه معناست؟			۵/۰
۱۸	میزان تأثیرگذاری توحید در زندگی افراد به چه چیزی بستگی دارد؟			۵/۰
۱۹	کدام سنت الهی، هویت و شخصیت انسان را می سازد؟			۵/۰

آزمون ۱۴

جامع شبیه‌ساز ۱

شماره صفحات پاسخ: ۲۴۷ تا ۲۴۹

امتحان نهایی: دین و زندگی ۳		رشته: ریاضی فیزیک - علوم تجربی	تألیفی	مدت امتحان: ۸۵ دقیقه
ردیف	سؤالات			نمره
	با تدبّر در آیات و حدیث به سؤالات، پاسخ دهید.			
۱	مرتبه‌ای از توحید که در آیه شریفه ﴿... وَ لَا يُشْرِكُ فِي حُكْمِهِ أَحَدًا﴾ مطرح گردیده، بازتاب کدام‌یک از مراتب توحید است؟			۵/۰
۲	مطابق حدیث امام علی (ع): «یا معشر التجّار الفقه ثم المتجر» چگونه می‌توان از گرفتاری به کسب حرام دوری کرد؟			۵/۰
۳	آیات زیر بیانگر کدام‌یک از معیارهای تمدن اسلامی است؟ الف) ﴿... قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ إِنَّمَا يَتَذَكَّرُ أُولُوا الْأَلْبَابِ﴾ ب) ﴿قُلِ اللَّهُ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ وَ هُوَ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ﴾			۵/۰
۴	حدیث «برترین جهاد، سخن حقّی است که انسان در مقابل سلطانی ستمگر بر زبان آورد» ناظر بر کدام معیار تمدن اسلامی است؟ (۱) پذیرش ولایت الهی و دوری از حاکمیت طاغوت (۲) عدالت‌محوری (۳) معادباوری			۲۵/۰
۵	با تدبیر در آیه ﴿ادع الی سبیل ربک بالحکمة و الموعظة الحسنه و جادلهم بالتی هی احسن﴾ سه روش صحیح دعوت به اسلام را استخراج کرده و بنویسید.			۷۵/۰
	درستی یا نادرستی گزاره‌های زیر را با (ص / غ) مشخص کنید.			
۶	حُسن فاعلی بدین معناست که کار به درستی و به همان صورت که خداوند فرمان داده، انجام شود.			۲۵/۰
۷	تکرار توبه سبب دور شدن از رحمت و محبوبیت خداوند می‌شود.			۲۵/۰
۸	فرهنگ و تمدن امروزی بشر در همه عادات و رفتارها با دستورات دینی در تعارض است.			۲۵/۰
۹	یکی از ویژگی‌های فرهنگ علمی دوره اسلامی عدم اختصاص حقّ تحصیل علم به طبقه یا قشر خاص اجتماعی است.			۲۵/۰
۱۰	حقّ تعیین سرنوشت و دخالت مردم در امور خود، از نکات مثبت گسترش علم و دانش بشری می‌باشد.			۲۵/۰
۱۱	طبق عقاید رهبران کلیسا، تعقل با ایمان سازگاری ندارد و سبب تزلزل ایمان می‌شود.			۲۵/۰
	با توجه به متن زیر به سؤالات پاسخ دهید.			
۱۲	شخصی به دنبال ساختن ویلایی در منطقه‌ای خوش آب و هوا، بخشی از جنگل و گونه‌های گیاهی آن را نابود می‌کند.			۲۵/۰
۱۳	این شخص دچار کدام‌یک از آثار منفی تمدن جدید شده است؟			۱
۱۴	انسان موحد در این‌گونه موارد را شرح دهید. به نگاه کدام مراتب شرک دچار شده است؟			۵/۰
	به سؤالات زیر، پاسخ کوتاه دهید.			
۱۵	در آفرینش، یک موجود در چه صورتی در وجود خود نیازمند به دیگری نیست؟			۵/۰
۱۶	عقیده به توانایی پیامبر اکرم (ص) و اولیای دین (ع) در برآوردن حاجات انسان چه موقع موجب شرک است؟			۵/۰
۱۷	در چه صورت یک جامعه، توحیدی می‌باشد؟			۵/۰
۱۸	بیت «هیچ گویی سنگ را فردا بیا / و نیایی من دهم بد را سزا؟» نشانه کدام‌یک از شواهد اختیار است؟			۵/۰
۱۹	مهم‌ترین راه اصلاح جامعه‌ای که گرفتار رباخواری شده است، چیست؟			۵/۰
۲۰	عناصر اصلی برنامه پیامبر (ص) در ارتقای جایگاه خانواده به عنوان کانون رشد و تربیت انسان‌ها چه بود؟			۵/۰

درس اول

پاسخ تمرین‌های پایان درس

۱ الف) همهٔ ابعاد و امور زندگی، از جمله پیدایش و بقا ب) زیرا خداوند تنها بی‌نیاز جهان است. ج) همهٔ مخلوقات از جمله انسان، در وجود و هستی خود نیازمند خدا هستند و تنها وجود بی‌نیاز خداست که در هستی خود به دیگران محتاج نیست. د) غنی - فقیر [نیازمند]

۲ الف) بی‌نیاز و ستوده ب) گزینهٔ (۱)

۳ الف) زیرا هر لحظه به خداوند نیازمند هستند. ب) زیرا موجودات پیوسته از او درخواست می‌کنند و خداوند هم دائماً در حال برطرف کردن نیاز آن‌ها است. ج) یعنی خداوند همواره به موجودات هستی‌بخشی و فیض‌رسانی و تدبیرگری می‌کند.

۴ نور - خداوند نور هستی است. یعنی تمام موجودات، «وجود» خود را از او می‌گیرند و به سبب او پیدا و آشکار شده و پا به عرصهٔ هستی می‌گذارند.

۵ برترین نوع عبادت، تفکر مداوم دربارهٔ خدا و قدرت اوست.

۶ پیامبر گرامی ما، با آن مقام و منزلت خود در پیشگاه الهی، عاجزانه از خداوند می‌خواهد که برای یک لحظه هم، لطف و رحمت خاصش را از او نگیرد و او را به حال خود واگذار نکند.

۷ اینکه انسان بتواند با هر چیزی خدا را ببیند، معرفتی عمیق و والاست و به مفهوم احساس حضور در پیشگاه خدا و درک صفات خدا با دیدن مخلوقات و نشانه‌های او اشاره دارد.

۸ تشویق به تفکر در همه چیز و منع از تفکر در ذات و چیستی خداوند

۹ زیرا خداوند ذات و حقیقتی نامحدود دارد که در ظرف ذهن محدود انسان نمی‌گنجد.

۱۰ گزینهٔ (۲)

۱۱ گزینهٔ (۱)

۱۲ افزایش خودشناسی موجب درک بیشتر فقر و نیازمندی انسان، و در نتیجه سبب احساس نیاز دائمی به خدا و افزایش بندگی انسان می‌شود.

۱۳ گزینهٔ (۱)

۱۴ وجود (هستی)

۱۵ درست

۱۶ نادرست (نیازمندی موجودات به خداوند، نه تنها مربوط به مرحلهٔ به وجود آمدن (پیدایش) است، بلکه در مرحلهٔ بقا نیز می‌باشد.)

۱۷ نادرست (نیازمندی مخلوقات به خداوند هم در مرحلهٔ به وجود آمدن (پیدایش) و هم در مرحلهٔ بقا است.)

۱۸ درست

۱۹ درست

۲۰ نادرست (هر چیزی که وجودش از خودش نباشد، برای موجود بودن به دیگری نیازمند است.)

۲۱ نادرست (رابطهٔ خداوند با جهان، تا حدی شبیه رابطهٔ مولّد برق با جریان برق است.)

۲۲ درست

۲۳ نادرست (رابطهٔ خداوند با بقای موجودات جهان تا حدی شبیه رابطهٔ مولّد برق با جریان برق است و از این جهت، شبیه رابطهٔ ساعت‌ساز و ساعت نیست.)

۲۴ درست

۲۵ درست

۲۶ نادرست («نیازمندی جهان به خداوند»، هیچ‌گاه قطع یا کم نمی‌شود.)

۲۷ نادرست (مفهوم بیت «ذات نایافته از هستی، بخش/چون تواند که بود هستی‌بخش»، نیازمندی موجودات در پیدایش خود به خداست.)

۲۸ درست

۲۹ نادرست (هریک از ما براساس فطرت خویش، خدا را می‌یابیم و حضورش را درک می‌کنیم.)

۳۰ درست

۳۱ درست

۳۲ گزینهٔ (۲)

۳۳ گزینهٔ (۱)

۳۴ گزینهٔ (۱)

۳۵ گزینهٔ (۲)

۳۶ گزینهٔ (۲)

۳۷ گزینهٔ (۱)

۳۸ گزینهٔ (۱)

۳۹ گزینهٔ (۱)

۴۰ گزینهٔ (۲)

۴۱ گزینهٔ (۱)

۴۲ گزینهٔ (۱) (خارج انسانی ۹۸)

۴۳ گزینهٔ (۳) (معارف ۱۴۰۱)

۴۴ گزینهٔ (۴) (زبان ۱۴۰۱)

۴۵ گزینهٔ (۱) - نیاز دائمی موجودات به خداوند در هر لحظه و هر آن در بیت «ما که باشیم ای تو ما را جانِ جان / تا که ما باشیم با تو در میان» مطرح شده است. (انسانی ۱۴۰۰)

۴۶ گزینهٔ (۳) (زبان ۹۹)

۴۷ گزینهٔ (۴) (فنی ۱۴۰۳)

۴۸ گزینهٔ (۳) (فنی ۱۴۰۲)

۴۹ گزینهٔ (۴) (فنی ۱۴۰۱)

۵۰ گزینهٔ (۱) (فنی ۱۴۰۰)

۵۱ گزینهٔ (۳) (فنی ۹۹)

۵۲ گزینهٔ (۱) (فنی ۹۸)

۵۳ گزینهٔ (۱)

۵۴ زیرا نمی‌توانیم ذات و چیستی خداوند نامحدود را دریابیم.

۵۵ پاکی و صفای قلب

۸۳ «این جهان پدیده است و وجودش از خودش نیست. ۲» پدیده‌ها، برای موجود شدن نیازمند به پدیدآورنده‌ای هستند که خودش پدیده نباشد، بلکه وجودش از خودش باشد.

۸۴ همین که مولّد متوقف شود، جریان برق هم قطع می‌گردد و لامپ‌های متصل به آن نیز خاموش می‌شوند. جهان نیز همواره و در هر «آن» به خداوند نیازمند است و این نیاز هیچگاه قطع یا کم نمی‌شود.

۸۵ پدیده‌هایی که وجودشان از خودشان نیست، برای موجود شدن نیازمند به پدیدآورنده‌ای هستند که خودش پدیده نباشد، بلکه وجودش از خودش باشد. همان‌طور که چیزهایی که شیرین نیستند، برای شیرین شدن نیازمند به چیزی هستند که خودش شیرین باشد.

۸۶ خیر، وجود و هستی موجودات، همه وابسته به خداست و خداوند هر لحظه اراده کند، آن‌ها از بین می‌روند و موجودات متلاشی می‌گردند. به همین جهت، جهان همواره و در هر «آن» به خداوند نیازمند است و این نیاز هیچ‌گاه قطع یا کم نمی‌شود.

۸۷ مقدمه اول: اگر به خود نظر کنیم، خود را پدیده‌ای می‌یابیم که وجود و هستی‌مان از خودمان نیست. در اشیای پیرامون نیز که تأمل کنیم، آن‌ها را همین‌گونه می‌بینیم. حیوانات، گیاهان، جمادات، زمین، ستاره‌ها و کهکشان‌ها، همه را پدیده‌هایی می‌یابیم که وجودشان از خودشان نبوده و نیست. (ما و این جهان پدیده هستیم یعنی وجودمان از خودمان نیست.)

مقدمه دوم: پدیده‌ها که وجودشان از خودشان نیست، برای موجود شدن نیازمند به پدیدآورنده‌ای هستند که خودش پدیده نباشد، بلکه وجودش از خودش باشد.

نتیجه: ما و همه پدیده‌های جهان، در پدیدآمدن و هست شدن خود به آفریننده‌ای نیازمندیم که خودش پدیده نباشد و سرچشمه هستی باشد. این موجود برتر و متعالی «خدا» نامیده می‌شود.

۸۸ هر کدام از ما بر اساس فطرت خویش، خدا را می‌یابیم و حضورش را درک می‌کنیم. به روشنی می‌دانیم که در جهانی زندگی می‌کنیم که آفریننده‌ای حکیم آن را هدایت و پشتیبانی می‌کند و به موجودات و مخلوقات مدد می‌رساند.

۸۹ پدیده‌هایی که وجودشان از خودشان نیست، برای موجود شدن نیازمند به پدیدآورنده‌ای هستند که خودش پدیده نباشد، بلکه وجودش از خودش باشد.

۹۰ اگر اندکی دقت کنیم، درمی‌یابیم که یک تفاوت بنیادین میان این دو رابطه وجود دارد. مسجد از مصالح ساختمانی تشکیل شده که هیچ کدام از آن‌ها را بتّا به وجود نیاورده است. بتّا نه اجزای ساختمان مسجد را پدید آورده و نه خواص آن اجزا را. کار بتّا فقط جابه‌جایی مواد و چینش آن‌هاست. اما خداوند، خالق مصالح، خواص آن‌ها و حتی خالق خود بتّاست. بر این اساس وجود و هستی بتّا و نیز وجود مصالح و خواص آن‌ها، همه وابسته به خداست و خداوند هر لحظه اراده کند، آن‌ها از بین می‌روند و ساختمان متلاشی می‌گردد.

۹۱ انسان‌های آگاه دائماً سایه لطف و رحمت خود را احساس می‌کنند و خود را نیازمند عنايات پیوسته او می‌دانند. هر چه معرفت انسان به خود و رابطه‌اش با خدا بیشتر شود، نیاز به او را بیشتر احساس و عجز و بندگی خود را بیشتر ابراز می‌کند.

۹۲ در نگاه نخست مشکل به نظر می‌رسد، اما هدفی قابل دسترس است، به خصوص برای جوانان و نوجوانان که پاکی و صفای قلب دارند.

۹۳ اندیشه مانند بذری است که در ذهن جوانه می‌زند، در دل و قلب ریشه می‌دواند و برگ و بار آن به صورت اعمال ظاهر می‌گردد.

۵۶ زیرا پاکی و صفای قلب دارند

۵۷ در تمام مراحل هستی و زندگی (پیدایش و بقا)

۵۸ خودش پدیده نباشد، بلکه وجودش از خودش باشد.

۵۹ افزایش عبودیت و بندگی

۶۰ علم و قدرت الهی

۶۱ اگر قدم پیش گذاریم و با عزم و تصمیم قوی حرکت کنیم.

۶۲ خودش ذاتاً موجود باشد.

۶۳ تفکر درباره نیازمند بودن جهان، در پیدایش خود، به آفریننده و خالق

۶۴ فطرت آن فرد

۶۵ اندیشه (تفکر)

۶۶ معرفتی عمیق و والا که در نگاه نخست مشکل به نظر می‌آید.

۶۷ وجود خالق و صفات الهی

۶۸ اگر قدم به پیش گذاریم و با عزم و تصمیم قوی حرکت کنیم.

۶۹ اجرای مصنوعات بشری را سازندگان آن‌ها به وجود نیاورده‌اند و خواص آن‌ها را نیز ایجاد نکرده‌اند. اما خداوند هم اجزای جهان را به وجود آورده هم خواص آن‌ها را ایجاد کرده است.

۷۰ پیدایش و بقا (در همه چیز و در هر حال به خداوند نیازمند است.)

۷۱ زیرا خداوند حقیقتی نامحدود دارد که در ظرف ذهن محدود انسان نمی‌گنجد و نمی‌تواند به ذات او احاطه پیدا کند.

۷۲ پدیدآورنده‌ای که خودش پدیده نباشد، بلکه وجودش از خودش باشد.

۷۳ موجودی که وجودش از خودش نبوده و نیست.

۷۴ چیزی است که خودش پیدا و آشکار است و سبب پیدایی و آشکار شدن چیزهای دیگر نیز می‌شود.

۷۵ اینکه انسان بتواند با هر چیزی خدا را ببیند، معرفتی عمیق و والاست.

۷۶ موضوعاتی که در محدوده ذهن انسان می‌گنجند و می‌توانیم به ذات و چیستی آن‌ها پی ببریم.

۷۷ موضوعاتی که از محدوده تصور و تخیل ما فراترند و نمی‌توانیم به ذات و حقیقت آن‌ها احاطه پیدا کنیم.

۷۸ الف (ب ۳ ج ۲ د ۴)

۷۹ الف (ب ۲ ج ۳ د ۴)

۸۰ الف (ب ۴ ج ۳ د ۲)

۸۱ زیرا لازمه شناخت هر چیزی احاطه و دسترسی به آن است و چون خداوند حقیقتی نامحدود دارد، در نتیجه ذهن ما نمی‌تواند به حقیقت او احاطه پیدا کند و ذاتش را شناسایی نماید.

۸۲ لازمه شناخت هر چیزی، احاطه و دسترسی به آن است، از آنجا که ذات خداوند حقیقتی نامحدود و ذهن انسان‌ها محدود است بنابراین ما نمی‌توانیم به ذات او احاطه پیدا کرده و او را بشناسیم.

۲۵ جذی ترین آسیب این رویه، تغییر الگوی زندگی و دل مشغولی مردم به کالاهای گوناگونی است که همه روزه وارد بازار می گردد و اذهان و افکار را به خود مشغول می کند و در نتیجه، انسان را از اساسی ترین نیاز خود، یعنی پرورش و تکامل بعد معنوی و متعالی خویش غافل می سازد. (۱)

۲۶ اول آنکه ما مسلمانان مانند سایر تمدن ها، با این تمدن ارتباط مستقیم داریم، بنابراین، هم تحت تأثیر آن قرار می گیریم و هم می توانیم بر آن اثر بگذاریم، هر قدر آگاهی و هوشیاری ما بیشتر باشد، قدرت تأثیرگذاری ما بیشتر خواهد بود. (۵/۵) دوم آنکه بررسی ضعف ها و قوت های این تمدن در عرصه های مختلف، این کمک را به ما می کند که در راستای احیای تمدن اسلامی از نقاط قوت این تمدن بهره مند شویم و با عبرت گرفتن از ضعف ها و آسیب های آن، بتوانیم برنامه ریزی درست و کم اشتباهی را برای سامان دهی تمدن اسلامی داشته باشیم. (۵/۵)

۲۷ سبب رشد فضائل اخلاقی در جامعه و کاهش فساد و حضور انسان های بافضیلت و کارآمد می گردد. (۱)

۲۸ تولید انبوه کالا و نیاز به بازار کشورهای دیگر (۵/۵)، احتیاج به منابع طبیعی دیگر کشورها و نیز روحیه فزون خواهی حاکمان غربی (۵/۵) سبب شد که سرمایه داران و قدرتمندان غربی، کشورهای دیگر را، به خصوص در آسیا و آفریقا هدف استعمار قرار دهند.

شبه ساز

پاسخ تشریحی آزمون ۱۴

۱ توحید در مالکیت (۵/۵)

نکته: توحید در مالکیت، بازتاب و نتیجه توحید در خالقیت است. توحید در ولایت، بازتاب و نتیجه توحید در مالکیت است. توحید در ربوبیت، بازتاب و نتیجه توحید در ولایت است.

۲ آشنایی با احکام تجارت (فقه) (۵/۵)

نکته: برای آشنایی با حلال و حرام در کسب و کار و تجارت، باید با احکام تجارت آشنا شویم تا گرفتار کسب حرام نگردیم. ترجمه حدیث امام علی (ع): «ای گروه تاجران و بازرگانان! اول یادگیری مسائل شرعی تجارت، سپس تجارت کردن.»

۳ الف دعوت به آموزش علم و دانش (تدبّر و خردورزی) (۵/۲۵)

نکته: به کلیدواژه های آیه مثل «یعلمون: می دانند»، «لایعلمون: نمی دانند» و «اولوا الالباب: خردمندان» توجه نمایید تا معیار علم آموزی و خردورزی را آسان تر دریافت کنید.

ب) ایمان به خدا و یکتاپرستی (توحید محوری) (۵/۲۵)

نکته: تمام آیاتی که در مباحث توحید و یکتاپرستی می خوانیم، به معیار توحید مرتبط هستند. در واقع این سؤال میان درس ۲ و ۵ ترکیب برقرار کرده است.

۴ گزینه (۲) (۵/۲۵)

نکته: حق گویی در برابر ستمگران، معادل ظلم ستیزی و عدالت محوری است.

۵ حکمت (دانش محکم و استوار) (۵/۲۵) - موعظه حسنه (پند و اندرز نیکو) (۵/۲۵) - جدال نیکوتر (گفت و گوی منطقی) (۵/۲۵)

نکته: آیه «ادعُ الی سبیل ربک بالحکمة...» که روش های درست دعوت را معرفی می کند مربوط به ترسیم چهره عقلانی و منطقی از دین اسلام از مسئولیت های مسلمانان در حوزه علم است.

۶ غلط (۵/۲۵) (حسن فعلی بدین معناست که کار به درستی و به همان صورت که خداوند فرمان داده، انجام شود.)

نکته: حسن فاعلی یعنی انجام دهنده کار دارای نیت الهی باشد.

درس دهم

پاسخ تشریحی آزمون ۱۳

۱ الف) پند و اندرز نیکو (۵/۵) ب) مجادله و گفت و گو به شیوه ای که نیکوتر است. (۵/۵) ج) تناسب منطقی و معقول (۵/۵) د) توحید در ربوبیت (۵/۵)

۲ در صورتی که آنان را از دینشان برگردانند. (۵/۵)

۳ غلط (۵/۵) (هر قدر آگاهی و هوشیاری ما بیشتر باشد، قدرت تأثیرگذاری ما بیشتر خواهد بود.)

۴ صحیح (۵/۵)

۵ غلط (۵/۵)

۶ غلط (۵/۵)

۷ گزینه (۲) (۵/۵)

۸ گزینه (۱) (۵/۵)

۹ گزینه (۲) (۵/۵)

۱۰ گزینه (۱) (۵/۵)

۱۱ احساس این که علم تجربی تنها رمز سعادت ملت هاست و جامعه ای که این راه را بپیماید، کلید خوشبختی را به دست آورده است. (۵/۵)

۱۲ خانواده مرکب از پدر و مادر و فرزندان را خانواده هسته ای می گویند. (۵/۵)

۱۳ الف) ۳ (۵/۲۵) ب) ۴ (۵/۲۵) ج) ۲ (۵/۲۵) د) ۱ (۵/۲۵)

۱۴ نابودی طبیعت (۵/۵)

۱۵ حوزه علم (۵/۵)

۱۶ پیشرفت علمی (۵/۵)

۱۷ ۱) کلیسا و تعالیم تحریف شده ۲) بهره مندی از تجربیات سایر تمدن ها (۵/۵)

۱۸ علم (۵/۵)

۱۹ همت بلندتر و عزم قوی تر (۵/۵)

۲۰ توانایی بهره مندی بیشتر از طبیعت (۵/۵)

۲۱ به دلیل آنکه برآمده از آموزه های وحیانی نیستند. (۵/۵)

۲۲ یکی از رسالت های اصلی انبیا، مبارزه با ظلم و برقراری عدل و گسترش حق و حقیقت بوده است. هر چند که بسیاری از مردم با شنیدن سخن حق دلشان نرم می شود و مجذوب حقیقت و عدالت می شوند، (۵/۵) اما باید هوشیار باشیم که همواره گروهی از اهل باطل هستند که نه تنها زیر بار حق نمی روند، بلکه سد راه حق جویی می شوند، زیرا گسترش عدالت منافع آن ها را تهدید می کند. (۵/۵)

۲۳ پیشگام شدن در علم و فناوری، (۵/۵) حضور مؤثر و فعال در جامعه جهانی، (۵/۵) ترسیم چهره عقلانی و منطقی دین اسلام (۵/۵)

۲۴ آنان معتقد بودند که آدم در بهشت اولیه مرتکب گناه شده است و این گناه به فرزندان آدم نیز سرایت کرده و هرکسی با گناه اولیه به دنیا می آید. بنابراین هر کودکی پس از تولد باید غسل ویژه ای (غسل تعمید) داده شود تا از آن گناه پاک گردد. همچنین اعتقاد داشتند که مسیح (ع) نیز خود را به عنوان ناوان گناهان بشریت فدا کرد و به دار آویخته شد. (۱)

۷ غلط (۰/۲۵) تکرار توبه، اگر واقعی باشد، نه تنها به معنی دور شدن از خداوند نیست، بلکه موجب محبوب شدن انسان نزد خداوند و جلب رحمت او می‌شود.

نکته: طبق آیه ﴿إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ التَّوَّابِينَ وَيُحِبُّ الْمُتَطَهِّرِينَ﴾ خداوند بسیار توبه کنندگان را دوست می‌دارد.

۸ غلط (۰/۲۵) (فرهنگ و تمدن امروزی بشر در بسیاری از عادات و رفتارها با دستورات دینی در تعارض است).

نکته: فرهنگ و تمدن امروزی بشر براساس دستورات دینی شکل نگرفته است و این تعارض (ناسازگاری) رعایت احکام دین را تا حدودی سخت کرده است.

۹ صحیح (۰/۲۵)

نکته: در زمان رسول خدا (ص) زنان به حضور ایشان می‌رسیدند و سؤال‌های علمی خود را طرح می‌کردند.

۱۰ غلط (۰/۲۵) (حق تعیین سرنوشت و دخالت مردم در امور خود، از نقاط مثبت حوزه عدل و قسط در تمدن جدید است).

نکته: دو اثر مثبت تمدن جدید در حوزه عدل و قسط: ۱) توجه به قانون ۲) مشارکت مردم در تشکیل حکومت

۱۱ صحیح (۰/۲۵)

نکته: در دوره قرون وسطی، پذیرش عقاید رهبران کلیسا درباره هر موضوعی، حتی موضوعات علمی، ضروری بود و مخالفت با آن کفر تلقی می‌شد. به عقل و عقلانیت کمتر توجه می‌شد.

۱۲ نابودی طبیعت (۰/۲۵)

۱۳ موجودات را مخلوق خدا می‌داند (۰/۵) و خود را در برابر آن‌ها مسئول می‌بیند. (۰/۵)

۱۴ خود را مالک، ولی و پروردگار (رب) جهان می‌پندارد. (۰/۵)

۱۵ وقتی خودش ذاتاً موجود باشد. (۰/۵)

نکته: پدیده‌ها که وجودشان از خودشان نیست، برای موجود شدن نیازمند به پدیدآورنده‌ای هستند که خودش پدیده نباشد، بلکه وجودش از خودش باشد.

۱۶ وقتی این توانایی را از خود آن‌ها و مستقل از خدا بدانیم. (۰/۵)

نکته: اگر توانایی پیامبر اکرم (ص) در برآوردن حاجات انسان (مانند شفا دادن) را صرفاً از خدا و انجام آن را با درخواست اولیا از خداوند و به اذن خدا بدانیم، عین توحید است.

۱۷ حاکم آن براساس قوانین الهی به حکومت رسیده باشد (۰/۲۵) و بکوشد قوانین الهی را در جامعه به اجرا در بیاورد. (۰/۲۵)

نکته: توحید عملی در بعد اجتماعی به معنای قرار گرفتن همه ارکان نظام اجتماعی در جهت خداوند و اطاعت همه‌جانبه از اوست.

۱۸ مسئولیت‌پذیری (۰/۵)

نکته: شواهد و نشانه‌های وجود اختیار در انسان:

۱) تفکر و تصمیم: بیت «این که فردا این کنم یا آن کنم/ خود دلیل اختیار است ای صنم»

۲) احساس رضایت یا پشیمانی: شعر «گر نبودی اختیار این شرم چیست / این دریغ و خجلت و آرم چیست؟ / وان پشیمانی که خوردی ز آن بدی / ز اختیار خویش گشتی مهتدی»

۳) مسئولیت‌پذیری: شعر «هیچ گویی سنگ را فردا بیا / ورنه نیای من دهم بد را سزا؟ / هیچ عاقل مر کلوخی را زند / هیچ با سنگی عتابی کس کند؟»

۱۹ امر به معروف و نهی از منکر (۰/۵)

نکته: رباخواری (نزول گرفتن)، رشوه گرفتن، بی‌توجهی به عفاف و پاکدامنی، ظلم کردن و ظلم‌پذیری و اطاعت از غیر خدا از جمله بیماری‌ها و انحرافات اجتماعی است که مهم‌ترین راه اصلاح آن انجام وظیفه امر به معروف و نهی از منکر است.

۲۰ احیای منزلت زن و ارزش‌های اصیل او (۰/۵)

نکته: از اهداف مهم پیامبر اکرم (ص)، ارتقای جایگاه خانواده، به عنوان کانون رشد و تربیت انسان‌ها و مانع اصلی فساد و تباهی بود.

۲۱ گزینه (۳) (۰/۲۵)

نکته: گاهی تأثیر چند عامل در پیدایش یک پدیده این‌گونه است که یک عامل در عامل دوم اثر می‌گذارد و عامل دوم در عامل سوم تأثیر می‌کند تا اثر عامل اول را به معلول منتقل کند. برای مثال، به هنگام نوشتن، چند عامل در طول هم در انجام این کار دخالت دارند.

۲۲ گزینه (۲) (۰/۲۵)

نکته: حدیث امام صادق (ع): «مَنْ يَمُوتُ بِالذَّنْبِ أَكْثَرَ يَمُوتُ بِالْأَجَالِ وَ مَنْ يَعِيشُ بِالْإِحْسَانِ أَكْثَرَ يَعِيشُ بِالْأَعْمَارِ» بیانگر سنت تأثیر اعمال انسان در زندگی اوست.

۲۳ گزینه (۳) (۰/۲۵)

نکته: در عصر جاهلیت زن همچون کالا تلقی می‌شد و در بسیاری از اقوام و قبایل از کمترین حقوق فردی و اجتماعی، حتی حق مالکیت بر اموال و دارایی‌های خود برخوردار نبود.

در جامعه عدالت‌محور پیامبر (ص) مظلوم بتواند به آسانی حق خود را از ظالم بستاند و امکان رشد برای همه انسان‌ها فراهم باشد. نه اینکه نعمت‌ها و ثروت‌های زمین در انحصار گروهی محدود باشد.

۲۴ گزینه (۱) (۰/۲۵)

نکته: هر قدر آگاهی و هوشیاری ما مسلمانان از تمدن جدید اروپا بیشتر باشد، قدرت تأثیرگذاری ما بیشتر خواهد بود.

۲۵ الف) ۴ (۰/۲۵)

نکته: یکی از جلوه‌های توفیق الهی، نصرت و هدایت به دنبال تلاش و مجاهدت است.

ب) ۵ (۰/۲۵)

نکته: سنت املاء و استدراج از سنت‌های حاکم بر زندگی م‌عاندان و غرق‌شدگان در گناه است.

ج) ۱ (۰/۲۵)

نکته: طبق سنت امداد عام الهی، خداوند امکانات رسیدن به خواسته‌ها را به هر دو گروه از مردم حق طلب یا دنیاخواه می‌دهد.

د) ۲ (۰/۲۵)

نکته: رسول خدا (ص) به رسالت برانگیخته شده بود تا جامعه‌ای بنا نهد که در آن جامعه، به جای حکومت ستمگران و طاغوتیان، ولایت الهی حاکمیت داشته باشد و نظام اجتماعی بر پایه قوانین و دستورات الهی استوار گردد.

۲۶ الف) حرام (۰/۲۵)

نکته: شرط‌بندی از امور زیان‌آور روحی و اجتماعی است و انجام آن، حتی در بازی‌ها و ورزش‌های معمولی نیز حرام می‌باشد.

ب) واجب (۰/۲۵)

نکته: بکوشیم همه از کالای ایرانی استفاده کنیم و کالای مرغوب در اختیار مردم قرار دهیم. اگر مصرف کالاهای خارجی سبب وابستگی کشور شود، واجب است از خرید آن خودداری شود.